

Kansalliset ohjelmat Putinin Venäjällä

Vuosi 2005 oli Venäjän seitsemäs perättäinen taloudellisen kasvun vuosi. Vuoden 1998 talouskriisin jälkeen kasvuvauhti on vakiintunut noin 6,5 prosenttiin ja tulotaso henkilö kohti on kasvanut keskimäärin peräti 12 prosenttia. Myös maan kansainvälinen taloudellinen asema on parantunut merkittävästi, muun muassa maan ulkomaanvelka on vähentynyt 90 prosentista BKT:stä noin 20 prosenttiin. Öljyn viennistä saadut tulot ovat kasvattaneet Venäjän taloutta ja maan valuuttareservit ovat kasvaneet 9,5 miljardista eurosta noin 142 miljardiin euroon vuoden 2005 loppuun mennessä. Tämän kehityksen turvin presidentti Vladimir Putin saattoi alkusyksystä 2005 tehdä aloitteen neljän kansallisen ohjelman perustamiseksi. Painopistealueiksi määriteltiin terveydenhuolto, asuntopolitiikka, koulutus ja maatalous. Lilia Ševtsovan (Carnegie Center, Moskova) mukaan kansallisten ohjelmien erityinen tarkoitus on ylläpitää sosiaalista vakautta valmistauduttaessa vuoden 2007-2008 presidentinvaalikamppailuun. Putinin todelliset päämäärät sosiaalialalla ovat kuitenkin toiset. Liittovaltion tilaa käsittelevässä puheessaan Venäjän liittoneuvostolle vuonna 2004 Putin korosti Venäjän saavuttaman vakauden merkitystä. Putinin mukaan Venäjä on "myös rahataloudeltaan sekä kansainvälisiltä suhteiltaan itsenäinen, ja tämä on jo itsessään hyvä tulos". "Me haluamme korkean elintason ja turvalliset, vapaat ja miellyttävät elinolosuhteet maalle..."

Venäjällä on tullut aika ryhtyä korjaamaan taloudellis-sosiaalisen kehityksen polttavimpia ongelmia, joita ovat väestön väheneminen,

keskiluokan puuttuminen ja köyhyys. Venäjän hallitus myönsi 138 miljardin ruplan määrärahan neljän kansallisen ohjelman toteuttamiseksi, mikä yhdessä budjetin ulkopuolisten varojen ja valtiontakausten kanssa tekee yhteensä 180 miljardia ruplaa (5,2 miljardia euroa). Tämän seurauksena koulutuksen ja maatalouden määrärahat nousevat yli 30 prosenttia, terveydenhuollon 60 prosenttia ja asumisen ja siihen liittyvän infrastruktuurin määrärahat nelinkertaistuvat vuoden 2006 budjetissa. Varapääministeri Dmitri Medvedevin mukaan nämä ohjelmat tähtäävät jokaisen Venäjän kansalaisen elintason kohentamiseen.

Kun otetaan huomioon, että Venäjän asukasluku vähenee jopa miljoona henkeä vuodessa, on terveydenhuollon kansallinen ohjelma selvästi kunnianhimoisin ja myös kallein projekti. Neuvostoliiton jälkeisellä Venäjällä terveydenhuollon ongelmat eivät ole koskaan olleet ensisijaisia. Seuraavan kahden vuoden aikana terveydenhuollon ohjelman täytäntöönpano vaatii 145 miljardia ruplaa (4,2 miljardia euroa), mikä sisältää 30 miljardin ruplan määrärahan hoitohenkilökunnan palkkojen nostamiseen ja 30 miljardin ruplan määrärahan ensihoidon diagnosoinnin ajanmukaistamiseen.

Myös asunto-ohjelma on erittäin tärkeä. Sen avulla jokaiselle venäläiselle tarjoutuu mahdollisuus laadukkaaseen asumiseen, mikä on tärkeää keskiluokan muodostumisen kannalta. Ennakkoarvioiden mukaan vuosittain on rakennettava yli 90 miljoonaa neliometriä asuinpinta-alaa pelkästään nykyisen asuntotarjonnan ylläpi-

tämiseksi. Eurooppalaisen asumisstandardin saavuttamiseksi vaadittaisiin jo 200 miljoonan asuinneliömetrin vuosittainen uudisrakentaminen. Tästä huolimatta hallituksen tavoite on tarjota venäläisille kohtuuhintaisia asuntoja seuraavien vuosien aikana. Silti asuntorakentamisen oletetaan kasvavan nykyisestä 40 miljoonasta asuinneliömetristä vain 80 miljoonaan vuoteen 2010 mennessä.

Kolmas kansallinen ohjelma koskee koulutusta. Suunnitelmissa on perustaa 5000 henkilökohtaista 60 000 ruplan (1750 euron) apurahaa sekä käynnistää 100 nuorisoprojektia, joihin on varattu 800 000 ruplaa (23 300 euroa). Kolmekymmentä venäläistä korkeakoulua tulee saamaan kukin 500 miljoonaa ruplaa (14,5 miljoonaa euroa) ja 600 peruskoululle on suunniteltu 1 miljoonaa ruplaa (29 000 euroa) kullekin seuraavan kahden vuoden aikana. Vapaaehtoisista asepalvelustaan suorittavat sotilaat tulevat saamaan todistuksen ammattikoulutuksestaan 100:ssä erikoiskeskuksessa.

Koulutusohjelman avulla pystytään kohentamaan myös opettajien ja tutkimushenkilöstön palkkoja. Kansainvälisen tason bisneskouluja perustetaan Moskovaan ja Pietariin, ja kaksi kansallista yliopistoa perustetaan Eteläiselle ja Siperian hallinnollisille alueille. Kaiken kaikkiaan ohjelmassa määritellään lukuisia keinoja koulutuksen infrastruktuuriin ja sosiaalisen ympäristön parantamiseksi.

Maatalouden ohjelma puolestaan tähtää maaseudun asukkaiden elintason parantamiseen, yksityisten maatilojen tuotannon lisäämiseen ja ylipäänsä maanviljelijöiden talouden kohentamiseen. Ei ole mikään salaisuus, että jos Venäjän maaseudun kehitys jatkuu nyky muodossa, maaseutu autioituu täysin maan eteläosaa lukuunottamatta. Toinen ohjelman päämääristä on karjanjalostuksen kehittäminen ja pientilojen tukeminen. Venäläisten lihankulutus on tilastojen mukaan vähentynyt yhdellä kolmanneksella 53 kiloon vuodessa henkilöä kohti, kun esimerkiksi amerikkalainen syö keskimäärin noin 115 kiloa lihaa vuodessa. Siitä huolimatta, että valtion tuki pientiloille on olematonta, tuottavat pienviljelijät

50 prosenttia kaikesta Venäjällä kulutetusta lihasta, 80 prosenttia vihanneksista ja 90 prosenttia perunoista.

Kansallisten ohjelmien täytäntöönpanoa hallinnoivan neuvoston kokoonpano lyötiin lukkoon 21.10.2005. Sitä johtaa presidentti Putin ja varapääministeri Dmitri Medvedev on ensimmäinen varapuheenjohtaja. Marraskuussa neuvosto kookontui ensimmäisen kerran päättämään ohjelmien toteuttamisen ensisijaisista toimista. Ne käynnistetään täydellä teholla seuraavien 2-5 vuoden aikana, mutta ensimmäiset askeleet on jo otettu. Lääkärrien, opettajien ja hallintovirkamiesten palkankorotukset ovat ensisijaisia, ja palkkoja on nostettu ensimmäisen kerran kuluvan vuoden alussa.

Kaikesta huolimatta ongelmia on luvassa. Talouskasvu on hidastunut vuodesta 2004 lähtien ja Venäjän viennistä 80 prosenttia on öljyä, maakaasua ja puutavaraa, mikä tekee maan haavoittuvaksi maailmankaupan hinnanmuutoksille. Teollisuuslaitokset vaativat uudistamista, jotta valtio saavuttaisi laajamittaisen taloudellisen kasvun. Muita ongelmia ovat heikko pankkilaitos, huono yrityskulttuuri, joka karkottaa sekä ulkomaiset että kotimaiset sijoittajat ja korruptio. Epäluottamus instituutioita kohtaan on levinnyt laajalle. Loppujen lopuksi – mitä määrätietoistemmin nykysysteemi pyrkii haluamaansa tulokseen ja mitä enemmän se eristäytyy, sitä suuremmaksi kasvaa uhka, että erilaisia reaktioita syntyy vastustamaan järjestelmää.

N i k i t a L o m a g i n

Kirjoittaja työskentelee professorina Pietarin valtionyliopistossa